

Виконавсько-педагогічні завдання концертмейстера у пісні «Чарівна скрипка» І. Поклада – Ю.Рибчинського

Композитор Ігор Поклад — «живий класик української сучасної пісні» [1]. Пісенний жанр посідає у творчому доробку митця основне місце. Починаючи з середини 1960-х, ним було написано близько пів тисячі пісень у співдружності з різними українськими поетами — Михайлом Ткачем, Олександром Вратарьовим, але найбільше з Юрієм Рибчинським [2]. Пісні І. Поклада виконували такі зірки радянської та української естради як Муслім Магомаєв, Юрій Гуляєв, Євгенія Мірошниченко, Тамара Гвердцители, Дмитро Гнатюк, Василь Зінькевич, Назарій Яремчук, Руслана та інші.

Творча співдружність Ігоря Поклада та Юрія Рибчинського розпочалася у 1965 році. Вона принесла слухачам шедеври української естрадної пісні: «Твої очі», «Пам'яті друзів», «Тиха вода», «Гроза», «Засватана», «Дикі гуси», «Зелен клен», «Скрипка грає». Водночас, пісня «Чарівна скрипка» стала особливою творчою удачею авторів — не просто знаком свого часу, але завдяки вишуканій простоті і гармонії її поетичних й музичних образів вона набула нетлінного значення в українській культурній спадщині. І як така ця пісня є важливою складовою не лише концертного, але і сучасного навчального репертуару.

Які завдання постають перед концертмейстером в процесі вивчення

Andante doloroso
Вок. анс

mf
Сі - ла іт та - ха

Вок. анс
p

цієї пісні в класі вокального ансамблю? Як можна переконатися, партія фортепіано у ній побудована контрастно. Один тип викладу — більш економний — притаманний для заспіву, інший — складніший і розвиненіший, насичений поліфонічними елементами — для приспіву. Спочатку партія фортепіано представляє собою лише синкопований бас, що звучить *p*, вона крокує основними гармонічними опорами тональності (e) та наступного відхилення (G). Оскільки пісня є лірична (з ремаркою *doloroso* — скорботно) і виконується жіночим ансамблем, то партія фортепіано на її початку виписана прозоро. У зв'язку з цим характерне синкопування лівої руки має виконуватися не гостро, а м'яко, з урахуванням специфіки створюваного художнього образу. Синкопована фігура у партії фортепіано виконує одразу кілька функцій — контрастного до вокальних партій тематичного пласту, вагової гармонічної опори, а також засобу, який об'єднує в єдине ціле окремі, подрібнені секвенціюванням фрази вокального ансамблю, що таким чином забезпечує художню цілісність усього заспіву, як важливої частини всієї музичної форми. Необхідно відзначити, що у процесі розвитку пісні вже в рамках заспіву тематичний матеріал піддається, хоча і дуже поступово, деяким видозмінам. Це здійснюється за рахунок октавного дублювання вказаних гармонічних опор, а також за рахунок обережного розцвічування музичної тканини точними і неточними імітаціями, що виникають між вокальними партіями ансамблю і партією фортепіано. В таких умовах перед піаністом постає два головних завдання: посилити підтримку вокального ансамблю, але зробити це обережно, делікатно, без грубості (особливо там, де рух октавами), а також підкреслити ділянки

форми з імітаціями — зіграти так, щоб у слухача склалося виразне відчуття луноподібного прийому, проте знову ж таки, важливо це зробити

дуже делікатно, м'яко, не виходячи за межі суцільно ліричного, дуже ніжного, тендітного, вразливого і беззахисного образу пісні.

Ще більш важливою роль фортепіано виявляється у приспіві, що виконується *f* і відіграє роль кульмінації у творі. Тут піаніст має застосовувати не лише прийоми динамічного контрасту (*crescendo*, *diminuendo*, *mf*, *f*), але і збагачувати звучання квазі оркестровими засобами письма.

Так, замість прозорої фактури заспіву у приспіві широко живаються інтервально-акордові фігурації, гамоподібні звороти, використовуються ритмічні фігури нетипового поділу тривалостей

(тріолі, септолі), що надають звучанню імпровізаційної свободи, а водночас насичують його великою кількістю тонких емоційних відтінків і градацій, наділяючи художній образ чарівною витонченістю. Необхідно зауважити, що дрібна пальцева техніка, яка у цій ділянці форми стає

основним виконавським прийомом концертмейстера, потребує роботи над чіткістю звукоутворення, біглистю пальців, їх значною руховою активністю. Увагу слід приділяти і зустрічним знакам альтерації, за допомогою яких відбувається хроматизація ладотонального плану та досягається витончено-хвилюючий колорит художнього образу. Також, необхідно особливу увагу приділяти партії лівої руки, в якій замість синкопованих фігур тепер проводяться пунктирні ритмічні фігури *ostinato*.

Ще одна суттєва видозміна відбувається в зоні генеральної кульмінації пісні, де замість фігурацій і пунктиру з'являється тришарова фактура, яку складають октавні побудови другої (третьої) октави, ланцюги паралельних терцій, що чергуються з ними, а також пунктири басів, оздоблені драматичними короткими форшлагами на початку

26

І по - нес - ла жу - рав - ли - но - ю вес -

кожного такту.

Цей оновлений тип фортепіанного викладу потребує від піаніста і нових виконавських нюансів, зокрема — уміння проводити кожен лінійний тришаровий складовий музичний текст виразно, так, щоб вони прослуховувалися власне як окремі важливі складові музичного тексту. Також важливим є досягнення глибини і об'ємності звучання за рахунок специфічного глибокого проникливого звукоутворення, а також необхідно пам'ятати про чітку артикуляцію мелізмів.

Підводячи підсумки, необхідно зауважити, що в цій пісні, в рамках, здавалося б, простого пісенного жанру, концертмейстер зустрічається з цілим рядом вимог щодо якісного інтонування музичного тексту, серед них — проникливе, глибоке звукоутворення, вчасна зміна штрихів legato і non legato, чистота володіння педаллю, виразне виконання усіх шарів фортепіанної фактури, уміння ансамблювати з вокальним тріо, досягати гнучкого динамічного розвитку та, оперуючи засобами повтору, варіантного повтору й контрасту, вибудовувати переконливу художньо-драматургічну цілісність.

Література

1. Рибчинський Ю. Передмова до збірки пісень Ігоря Поклада. *Ігорь Поклад : официальный сайт*. URL : <http://www.poklad.com.ua/publications/16-foreword-to-songs.html> (дата звернення 13.03.2021)
2. Творчество. Краткая история творческого пути композитора. *Ігорь Поклад : официальный сайт*. URL : <http://www.poklad.com.ua/work.html> (дата звернення 13.03.2021)

Василь Чепелюк

Науково-педагогічне осмислення психології виконавської творчості студента-вокаліста

Науково-педагогічне осмислення психології виконавської творчості є основними критеріями фахових умінь та методики їх застосування у вокальній педагогіці, оскільки метою вокальної педагогіки є прищеплення студентам-вокалістам необхідних навичок і практичних умінь індивідуальної педагогічної й дослідницької роботи в галузі сольного співу; сприяння в засвоєнні студентами практичних навичок в обсязі необхідному для успішної професійної діяльності вокаліста-педагога на основі застосування знань набутих у свого